

Συντάξεις για νέους - Μια νέα πρόταση για το ασφαλιστικό

Αντί να δίνουμε συντάξεις στη γιαγιά, για να δίνει χαρτζηλίκι στην άνεργη εγγονή της, ας φροντίσουμε να έχει δουλειά η εγγονή, για να πληρώνεται η σύνταξη της γιαγιάς. Γιατί το σύστημα παραμένει γενναιόδωρο. Γράφει ο Πλάτων Τήνιος.

Δημοσιεύθηκε: 18 Απριλίου 2018 - www.euro2day.gr

(<http://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/1606981/syntaxeis-gia-neoys-mia-nea-protash-gia-to-asfalisis.html>)

του Πλάτωνος Τήνιου*

Ζούμε σε μια χώρα υπερθετικών. Διαθέτουμε το πιο αποτυχημένο σύστημα ασφάλισης. Το γνωρίζουμε αυτό επειδή μας χρεοκόπησε το 2010, μας κρατά στα μνημόνια τώρα και θα αποτρέπει την ανάπτυξη το 2030. Αυτά ως προς την μάκρο χρεοκοπία.

Όμως, το σύστημα χρεοκοπεί και μικρο οικονομικό, στην εξυπηρέτηση του ατόμου – του λόγου, δηλαδή, για τον οποίο υφίσταται. Ως πρόγραμμα ασφάλισης το νέο σύστημα που έχουμε σήμερα: Δεν προφυλάσσει, δεν διαβεβαιώνει και δεν επιτρέπει προγραμματισμό.

Ακόμη και μετά τις αλλαγές, που έγιναν με τις ευλογίες των θεσμών, το σύστημα παραμένει υπερβολικά κρατικό, **υπερβολικά άκαμπτο και υπερβολικά γενναιόδωρο** (1).

Το τελευταίο, μάλιστα επιβεβαιώνει σε πρόσφατο άρθρο της η Υπουργός Εργασίας, η οποία σημειώνει ότι, με 90% αναπλήρωση, οι ελληνικές συντάξεις είναι οι πιο γενναιόδωρες στην Ευρώπη. (Για απόδειξη του μεγαλείου του συστήματος, το συνδυάζει αυτό, πάλι σύμφωνα με την Υπουργό, με δαπάνη χαμηλότερη του μέσου όρου της Ευρωζώνης...) (2)

Μια ενδιαφέρουσα παρατήρηση έχει να κάνει με τον κατά 100% κρατικό χαρακτήρα των συντάξεων. Η οικονομική θεωρία δικαιολογεί την πατερναλιστική κρατική, αφού τα άτομα, αν αφεθούν μόνα τους, λειτουργούν με υπερβολικά μυωπικό τρόπο· θεωρούν ότι ο κόσμος τελειώνει σε λίγα χρόνια και έτσι δεν φροντίζουν επαρκώς. Το κράτος, εν τη σοφία του, υποτίθεται ότι αναλαμβάνει την ευθύνη επειδή είναι πιο ορθολογικό από τους υπηκόους του. Το Ελληνικό κράτος, αντιθέτως, είναι κατ' εικόνα και ομοίωση – στην καλύτερη περίπτωση: Πήρε την ευθύνη για τις συντάξεις όλων μας γιατί, υποτίθεται ότι είμαστε κοντόφθαλμοι, και **αποδείχτηκε το ίδιο πιο κοντόφθαλμο από τον ψηφοφόρο**. Διαχειρίστηκε τις συντάξεις όπως το παιδάκι ο Μπόμπος με τις πασχαλινές σοκολάτες – τις καταβροχθίζει όλες μαζί και τον τρέχουμε στον γιατρό.

Το χειρότερο είναι ότι ακόμη και μετά την κρίση, **ο Μπόμπος κυριαρχεί και στα τρία κυβερνητικά κόμματα** που έχουν υπογράψει μνημονιακούς ασφαλιστικούς νόμους (ΠΑΣΟΚ, ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ). Ένας ευφυής πολίτης που προσπαθεί να προγραμματίσει την ζωή του υποχρεώνεται να χρηματοδοτεί αφειδώς τις συντάξεις

σήμερα, χωρίς διαβεβαίωση ότι οι γενναιόδωρες υποσχέσεις που εισπράττει σε αντάλλαγμα, θα αξίζουν περισσότερο από το χαρτί στο οποίο (δεν) τυπώθηκαν.

Ως προς τον ατομικό προγραμματισμό, το σημερινό σύστημα συντάξεων, δυστυχώς είναι ένα σύστημα **‘Οποιος πρόλαβε’ – αγγλιστί Pay-As-You-Grab**.

Τι χρειαζόμαστε

Το σύστημα συντάξεων πρέπει να ξαναβρεί τις ασφαλιστικές του ρίζες. Χρειάζεται να χορηγεί μόνο όσες υποσχέσεις μπορεί να τηρήσει. Ο μελλοντικός συνταξιούχος οφείλει να μην προκαταλαμβάνει την οικονομική επιτυχία, υποθηκεύοντάς την, αλλά να συμβάλλει στην ανάπτυξη, περιμένοντας την ανταμοιβή του μετά. Δηλαδή να μην λειτουργεί ως ομολογιούχος (όπως οι στυγνοί ξένοι σήμερα), **αλλά ως μέτοχος** μιας συλλογικής προσπάθειας -της Ελληνικής Οικονομίας, ΑΕ.

Με άλλα λόγια, όταν είναι η οικονομία που χρηματοδοτεί τις συντάξεις, τότε δεν πρέπει να βάζουμε το κάρο πριν το άλογο. Ο Π/Θ αναφέρει ότι πρέπει να δίνουμε συντάξεις στη γιαγιά, προκειμένου αυτή να δίνει χαρτζιλίκι στην άνεργη εγγονή τους. Αντιθέτως, εμείς λέμε ότι φροντίζουμε **να έχει δουλειά η εγγονή**, για να πληρώνεται η σύνταξη της γιαγιάς.

Για να μπορεί να γίνει αυτό πρέπει να υπάρχει περισσότερη εργασία και περισσότερη αποταμίευση. Ένα σύστημα συντάξεων που προσφέρει κίνητρα για αυτό είναι το σύστημα τριών πυλώνων.

Πριν λίγα χρόνια, όσοι πρότειναν τέτοιο σύστημα – όπως ο Μιλτιάδης Νεκτάριος και ο υπογράφων – χαρακτηρίζονταν συλλήβδην **ως νεοφιλελεύθεροι**. Τώρα πια, η εισήγηση για πολλαπλούς πυλώνες τείνει να γίνει πολιτική κοινοτυπία. Όμως, όπως συνήθως τίθεται, η θέση παραμένει κενό ευχολόγιο: προτείνεται να δημιουργηθεί, ως δια μαγείας, ένα νέο σύστημα, αφήνοντας το παλαιό ανέπαφο. Όμως, αυτό δεν είναι εφικτό: **Με 90% αναπλήρωση δεν υπάρχει ανάγκη για κάτι επιπλέον**. Με εισφορές ως 38% δεν υπάρχει δυνατότητα για κάτι επιπλέον.

Άρα, ρεαλιστική πρόταση τριών πυλώνων πρέπει, ως ελάχιστο προαπαιτούμενο, να περιέχει τον ριζικό και ταχύ περιορισμό του σημερινού κρατικού συστήματος. Αυτό πρέπει να γίνει και από την πλευρά της χρηματοδότησης (μείωση εισφορών) και από την πλευρά των δομής παροχών (μείωση παροχών). Με δεδομένου ότι είμαστε στην Ελλάδα, η οποία πρέπει να δρομολογήσει, την έξοδο από τη κρίση και μια δυναμική πορεία μετά, η πρόταση ασφάλισης πρέπει να είναι τμήμα συνολικής μακροοικονομικής αναπτυξιακής πολιτικής και όχι απομονωμένη πρωτοβουλία κοινωνικής πολιτικής.

Η πρόταση που έχουμε επεξεργαστεί θα δημοσιευτεί τον Μάιο υπό τον τίτλο **Συντάξεις για Νέους (3)**. Τοποθετεί τις συντάξεις **ως τμήμα της ασφάλισης**. Οι ασφαλίσεις υπάρχουν για να καθησυχάζουν πριν από την έλευση του κινδύνου και όχι να παρηγορούν μετά που αυτός θα επέλθει. Κανείς δεν λέει ‘ευτυχώς που αρρώστησα, γιατί θα πιάσει τόπο η ασφάλισή μου’. Με τον ίδιο τρόπο, η ασφάλιση συντάξεων πρέπει να έχει πρώτους κατά νού αυτούς που συνήθως βρίσκονται τελευταίοι – τους νέους εργαζόμενους.

Περιγραφή της πρότασης τριών πυλώνων (π3π)

Η πρόταση π3π εισάγει ένα σύστημα τριών πυλώνων, όπως αυτά που τείνουν να γίνουν ο κανόνας στην Ευρώπη – μετά την εισαγωγή τους στην Σουηδία και στην Ιταλία την δεκαετία του 1990. Ένα τέτοιο σύστημα διαχωρίζει την πρόνοια από την ασφάλιση και δίδει ισχυρά κίνητρα για αποταμίευση και εργασία.

Η πρότασή μας όμως προσαρμόζεται στη Ελληνική πραγματικότητα **με τέσσερις τρόπους:**

Πρώτον προτείνει μια γενναία μείωση των εισφορών (10 μονάδες) στην κύρια σύνταξη με άμεση εισαγωγή οιονεί κεφαλαιοποιητικών συντάξεων.

Δεύτερον, προτείνει την διοχέτευση των σημερινών εισφορών (6% σε βάθος χρόνου) στις επικουρικές συντάξεις σε νέο κεφαλαιοποιητικό σύστημα. Οι εισφορές αυτές θα επενδύονται στην πραγματική οικονομία δημιουργώντας μια νέα πηγή επενδυτικών πόρων.

Τρίτον, εισάγει το νέο σύστημα με μεγάλη ταχύτητα. Το νέο σύστημα εισάγεται για όλους τους ασφαλισμένους μετά το 1993 – χονδρικά όλους τους κάτω των 45 ετών.

Τέταρτον, δεν ανατρέπει τις αλλαγές της περιόδου 2010-2018. Για τις συντάξεις των προ του 1992 αναζητείται η ισχυρότερη δυνατή εγγύηση ότι δεν θα υπάρχουν άλλες περικοπές. Η χρηματοδότησή τους ανατίθενται στον κρατικό προϋπολογισμό, ως δέσμευση από το παρελθόν (strandedcost), προκειμένου να μη επιμολύνει την έναρξη και λειτουργία του συστήματος των νέων (4).

ΤΟ ΝΕΟ ΣΧΗΜΑΤΗΣ π3π

I. Σύστημα συντάξεων για Νέους – ασφαλισμένοι μετά 1.1.1993: Τρεις πυλώνες άμεσα κατοχυρώνουν συνολική αναπλήρωση περί το 75% σε βάθος χρόνου.

A. Ασφάλιση Κύριας σύνταξης: Ένα ταμείο κύριας ασφάλισης για όλους (ΕΦΚΑ).

- Εισφορές 10% (αντί του σημερινού 20%).
- Συντάξεις βάσει ατομικών λογαριασμών νοητής κεφαλαιοποίησης («Σουηδικό σύστημα») με διανεμητική χρηματοδότηση. Οι εισφορές πιστώνονται κεφαλαιοποιούνται με επιτόκιο ίσο με την αύξηση του ΑΕΠ.
- Η ηλικία συνταξιοδότησης αποφασίζεται από τον ίδιο τον ασφαλισμένο, αρχίζοντας από τα 67. Επιλογή παραμονής στην εργασία αυξάνει την σύνταξη.

B. Νέο Υποχρεωτικό Κεφαλαιοποιητικό Ταμείο Επικουρικών Συντάξεων.

- Εισφορές 6% (όπως και σήμερα).
- Κατατίθενται σε ατομικό λογαριασμό όπου συσσωρεύεται κεφάλαιο.
- Τα αποθεματικά του επικουρικού ταμείου θα ανέλθουν στα €50 δισ. στην πρώτη δεκαετία. Αξιοποιούνται για επενδύσεις.

Γ. Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (προαιρετικά).

- Ασφαλισμένοι θα μπορούν να αποχωρούν από το Επικουρικό Ταμείο – προσχωρώντας σε Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης.
- Τα ΤΕΑ προσφέρουν κλαδική διαφοροποίηση.
- Τα σημερινά Ταμεία Εφάπαξ μετατρέπονται υποχρεωτικά σε ΤΕΑ.
- Αυτοτελώς απασχολούμενοι ή ΜΜΕ εντάσσονται σε Ανοιχτά Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης.

II. Η μεταβατική περίοδος: Εγγυήσεις για τους Ασφαλισμένους προ του 1993. Αξιοπιστία σε όσους υφίστανται σήμερα αλλεπάλληλες μειώσεις παροχών. Μέσα σε έξι μήνες πρέπει να εκπονηθούν λεπτομερή προγράμματα υλοποίησης, που θα διαρθρώνονται σε τρεις άξονες:

- Συγχώνευση όλων των υφιστάμενων ταμείων κύριων και επικουρικών συντάξεων.
- Ομογενοποίηση των ρυθμίσεων εισφορών και παροχών για όλους.
- Πρόγραμμα χρηματοδότησης παροχών μέχρι το 2045.

Ένα τέτοιο σύστημα οδηγεί σε αναπλήρωση εισοδήματος από σύνταξη ως ποσοστό χαμηλότερη από αυτήν για την οποία επιλέγεται η κ. Αχτσιόγλου ή πριν από εκείνη οι κ.κ. Βρούτσης και Λοβέρδος. Όμως, αυτή είναι μια **λανθασμένη σύγκριση**.

Η πρόταση π3π δεν αποτελεί άλλη μια ασφαλιστική αναδιάταξη, αλλά είναι τμήμα αναπτυξιακής πρότασης. Προτείνεται επειδή διευκολύνει την άμεση έξοδο από την κρίση και μια ευνοϊκότερη αναπτυξιακή τροχιά στο διηνεκές.

Το κάνει, μειώνοντας δραστικά **τον τιμωρητικό φόρο στην εργασία** και την ανταγωνιστικότητα και διοχετεύοντας όλες τις εισφορές σε ατομικούς λογαριασμούς με 100% ανταπόδοση. Έτσι, αφού αυξάνεται ο παρονομαστής, συντάξεις χαμηλότερου ποσοστού αναπλήρωσης καταλήγουν να είναι πολύ υψηλότερες σε αγοραστική αξία. Αλλά και σε ατομικό επίπεδο, υπάρχει ευελιξία. Αν κάποιος επιθυμεί υψηλότερη σύνταξη, μπορεί να εργαστεί παραπάνω ή να αποταμιεύσει περισσότερο.

Τοποθετώντας το σύστημα συντάξεων σε μια συνεργατική σχέση με την οικονομία, οι συνταξιούχοι – τόσο οι σημερινοί, όσο κυριότερα, οι μελλοντικοί – βγαίνουν τελικά κερδισμένοι. Θα το επιτύχουν αυτό μετά την ανάκαμψη – επιβραβευόμενοι εκ των υστέρων – αντί να εισπράττουν κούφιας και συνεχώς διαψευδόμενες υποσχέσεις εκ των προτέρων.

Ξεπερνώντας τη φοβία

Το κύριο αντεπιχείρημα στην υιοθέτηση πρότασης σαν την π3π είναι ότι εγκαταλείπεται ένα σύστημα που είναι, παρ' όλα τα προβλήματά του, γνώριμο. Η υπεράσπιση του γνώριμου, ακόμη και όταν αυτό οδηγεί στην καταστροφή ήταν και το χαρακτηριστικό της προμνημονιακής περιόδου.

Αυτό οδήγησε σε κύκλους 'στρουθοπαρεμβατισμού' και μιας αέναα ανακυκλούμενης ασφαλιστικής μεταρρύθμισης. Αυτή μπορεί να έλυne τα άμεσα προβλήματα των πολιτικών ενόψει δημοσκοπήσεων και πελατειακών σχέσεων, μακροχρόνια όμως λειτούργησε σε βάρος των συμφερόντων των ίδιων αυτών που (υποτίθεται ότι) προστάτευε.

Η στάση αυτή υπονόμωσε εκ των έσω το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Στα μάτια των νέων εργαζομένων η εισφορά για σύνταξη είναι τελείως απαξιωμένη – μια μαύρη τρύπα που καταπίνει τα λεφτά τους, τους κρατά στην ανεργία ή τους διώχνει από την Ελλάδα.

Η λύση του ασφαλιστικού δεν είναι να κάνουμε την τρύπα μελανότερη, αλλά να φροντίσουμε να μην παγιδεύει τα πρώτα βήματα της ανάπτυξης μετά την κρίση.

Σημειώσεις:

1. Για μια εξέταση των συντάξεων ως συνεισφορά στον ατομικό προγραμματισμό, βλ. Π.Τήνιος 2017, *Συντάξεις, Σειρά Μικρές Εισαγωγές, Εκδόσεις Παπαδόπουλος*.
2. Ε. Αχτσιόγλου. *Η δύσκολη εξίσωση του ασφαλιστικού, Η Καθημερινή, 11.03.2018*.
3. Μ. Νεκτάριος Π.Τήνιος, Γ. Συμεωνίδης, 2018, *Συντάξεις για νέους. Ένα αναπτυξιακό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, Εκδόσεις Παπαζήσης, (υπό έκδοση, Μάιος)*.
4. Παραλλαγή της πρότασης (με μικρότερη και πιο σταδιακή μείωση εισφορών) σε συνολικότερο μακροοικονομικό και δημοσιονομικό υπόδειγμα είναι: Χριστοδουλάκης, Ν., Μ.Νεκτάριος και Χ.Θεοχάρης, 2018, *Επανεκκίνηση της Ελληνικής Οικονομίας. Πώς η μείωση φόρων, εισφορών και Πλεονάσματος Οδηγεί σε Ανάπτυξη, Απασχόληση και Βιώσιμο Χρέος, διαΝΕΟσις*,

*Ο κ. Πλάτων Τήνιος είναι Επίκουρος Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς